

BIẾN ĐỘNG DÂN SỐ VÀ THỰC HIỆN CHÍNH SÁCH QUỐC GIA VỀ DÂN SỐ Ở NƯỚC NGA VÀ VIỆT NAM HIỆN NAY¹

LƯƠNG ĐÌNH HẢI *
S.V. RYAZANTSEV **

Dân số, xét cả về số lượng lẫn chất lượng dân số, có vai trò rất quan trọng đối với sự phát triển của các quốc gia dân tộc. Bộ phận căn bản của dân số là nhân lực. Nó tham gia trực tiếp tạo thành một yếu tố (người lao động) quyết định nhất của phương thức sản xuất. Biến động dân số, do vậy có ảnh hưởng lớn đến sự phát triển kinh tế - xã hội và con người. Mặt khác, dân số cũng thể hiện trình độ phát triển con người và xã hội theo chiều cạnh, góc độ rất đặc thù. Đáng tiếc là trên cả 2 phương diện này của sự phát triển con người chưa có nhiều nghiên cứu được công bố ở nước ta.

Ba thập niên qua, biến động dân số của nước Nga có nhiều biểu hiện. Những biến động ấy gây nên những hệ lụy khác nhau đối với sự phát triển con người và xã hội. Trước hết, chúng gây nên những ảnh hưởng lớn trong thời gian trước mắt, làm giảm bớt tốc độ tăng trưởng kinh tế, xáo trộn thị trường lao động. Chúng làm biến mất khá nhiều làng, xóm nhỏ, làm thừa vãng dân cư trong các vùng lãnh thổ rộng lớn ở Sibiri và Viễn Đông. Việc giảm bớt tỉ lệ sinh đẻ cũng gây nên những đứt gãy các mối liên hệ giữa các thế hệ và các quan hệ gia đình trong các cộng đồng dân cư. Trong 10 năm gần đây, hàng năm dân số Việt Nam tăng thêm hơn 1 triệu người. Nhưng có những vấn đề về dân số đang đặt ra cho Việt Nam hiện nay, nếu không được giải quyết từng bước ngay từ bây giờ thì hệ lụy trong vài thập niên tới là khó lường. Sự chênh lệch về dân số giữa các khu vực, vùng, miền của quốc gia, tỉ lệ sinh, chất lượng tuổi thọ, thể lực dân cư,... Tìm hiểu các đặc điểm dân số và tham khảo những kinh nghiệm thực hiện chính sách dân số của mỗi nước có ý nghĩa gợi mở cần thiết và quan trọng đối với Việt Nam hiện nay.

* PGS.TSKH.; Nguyên Viện trưởng Viện Nghiên cứu Con người, Nguyên Tổng biên tập Tạp chí *Nghiên cứu Con người* thuộc Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

** Viện sĩ thông tấn Viện Hàn lâm Khoa học Liên bang Nga, Viện trưởng Viện Nghiên cứu Dân số, Viện Hàn lâm khoa học Liên bang Nga, Chủ tịch Hội đồng khoa học khối Khoa học xã hội của Viện Hàn lâm Khoa học Liên bang Nga.

¹ Bài viết có sử dụng kết quả nghiên cứu của đề tài hợp tác “Chiến lược nước Nga với thị trường giáo dục của các nước Đông Nam Á: đánh giá tiềm năng dân số - xã hội và định hướng chính sách nhà nước”, mã số: 20-511-92002, do Viện sĩ Ryazantsev S.V. và PGS.TSKH. Lương Đình Hải đồng Chủ nhiệm.